

ONDERWIJS VAN DE TOEKOMST AAN DOVE EN SLECHTHORENDE KINDEREN

24 November 2017

INTRODUCTIE

Siméa organiseerde op zaterdag 18 november, met hulp van service design bureau Muzus, een conferentie over de toekomst van het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen in Nederland. Tijdens deze dag gingen bijna 100 belanghebbenden, zoals dove en slechthorende mensen, ouders, leerkrachten en ambulant begeleiders, met elkaar op creatieve wijze in dialoog.

Doel was het gezamenlijk samenstellen van wensen voor de toekomst van het onderwijs als input voor het advies aan het bestuur. Wat is belangrijk in het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen? En welke wensen hebben verschillende belanghebbenden?

Ieder kind is uniek. Het is daarom moeilijk te spreken over behoeften in het algemeen. Daarom ontwikkelde Muzus drie persona's: Tim, Merel en Max. Deze vertegenwoordigen elk een sleutelmoment in de schoolcarrière. Tim (3 jaar) gaat bijna naar basisschool. Merel (11 jaar) oriënteert zich met haar ouders op de middelbare school keuze. Max denkt na over het leven na de middelbare school: werk of vervolgonderwijs.

Muzus ontwikkelde voor elke persona posters, waarmee deelnemers in kaart brachten wat belangrijk

is in het dagelijks leven en in en rondom school. Wat zijn behoeften? Welke uitdagingen spelen er? Aan elke persona werkten vier groepen met verschillende scenario's als uitgangspunt. De scenario's bij Tim en Merel waren 'wel/geen gebarentaal' en 'SO/PO' of 'VSO/VO'. Bij Max was dit alleen 'werk' of 'vervolgonderwijs'.

In totaal waren er 12 groepen. Iedere groep formuleerde drie wensen. Deze wensen zijn plenair gepresenteerd en gewogen middels de online tool Mentimeter.

Dit verslag presenteert de uitkomsten. Hierin beschrijven we kort de discussie en gewogen wensen per groep. Tenslotte presenteren we een concluderend programma van wensen.

figuur 1. De drie persona's geplaatst op een tijdlijn.

INHOUDSOPGAVE

4. Tim

Een samenvatting van de sessies over Tim: een jongen (drie jaar) die bijna naar de basisschool gaat.

6. Merel

Een samenvatting van de sessies over Merel: een meisje (elf jaar) dat bijna naar de middelbare school gaat.

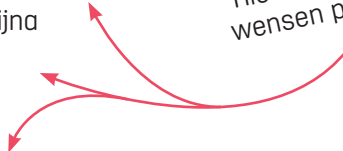
8. Max

Een samenvatting van de sessies voor Max: een jongen die nadenkt over wat er na de middelbare school komt (werk of vervolgopleiding).

10. Programma van wensen

De geformuleerde en gewogen wensen zijn samengevat in een programma van wensen. Dit is de conclusie van dit document.

Hier vind je per scenario de geformuleerde wensen per groep, welke gewogen zijn door alle deelnemers.

TIM

Tim is 3 jaar oud en gaat bijna naar het basisonderwijs. In twee scenario's is dit het speciaal onderwijs (SO), in de andere twee primair onderwijs (PO). De ouders van Tim beslissen hierover en voor hen spelen er veel dingen mee. Zij hebben zich de laatste jaren moeten aanpassen aan de behoeften van hun kind. Hier hebben ze veel in geïnvesteerd, maar ze zijn vaak ook nog onzeker over hoe ze dit het beste kunnen aanpakken.

Scenario

speciaal
onderwijs

gebaren-
taal

Stemming

Leestip 1: Het roze vlak heeft gewonnen, deze komt overeen met de roze tekst.

A. In de eerste jaren zijn ouders bezig met hoe ze het beste voor Tim kunnen zorgen. Toch is het noodzakelijk dat ze leren kijken naar zijn talenten, in plaats van zijn beperkingen. Hiervoor is goede begeleiding en verschaffen van de juiste informatie aan ouders essentieel. Het is belangrijk dat Tim zo dicht mogelijk bij de dagopvang of school woont. Andere dove en slechthorende kinderen zijn fijn om mee op te groeien, maar ook horende kinderen dragen bij aan zijn ontwikkeling. Het ideale scenario is tweetalig inclusief onderwijs.

Wensen

1. De omgeving biedt mogelijkheden voor Tim om zichzelf te ontwikkelen. Hierdoor liggen voor Tim alle opties open en kan hij later optimaal zijn eigen pad kiezen.

2. Er is thuisnabij, inclusief onderwijs met meerdere dove leerlingen. Zodat dove kinderen niet worden buitengesloten, maar opgroeien tussen horende kinderen.

3. Het leven buiten school is open en toegankelijk voor dove kinderen. Het is belangrijk dat dove- én horende kinderen samen activiteiten ondernemen. Zodat dove kinderen meedoen in de maatschappij.

B. Dove kinderen als Tim moeten makkelijk aansluiting kunnen vinden bij leeftijdsgenoten om sociale en emotionele ontwikkeling te stimuleren. Het is belangrijk dat ze zich begrepen en gezien voelen in hun omgeving. Daarnaast zijn bondgenoten en rolmodellen onmisbaar.

Tot slot is er behoefte aan informatie over de mogelijkheden voor kinderen als Tim, zodat ouders vanaf het begin de juiste keuzes kunnen maken voor hun kind.

Wensen

1. Behouden en ontwikkelen van multidisciplinaire expertise van professionals. De leerkrachten en andere professionals zijn erg belangrijk voor Tim's ontwikkeling en dienen goed te weten wat er nodig is.

2. Concreet op korte termijn aan de slag met inclusief onderwijs. Hoe eerder hoe beter, alle Tims van de toekomst hebben recht op goed onderwijs.

3. DSH en horende kinderen samen in een klas: thuisnabij en inclusief. Het is belangrijk dat het reguliere en speciale onderwijs hun krachten bundelen.

Scenario

speciaal
onderwijs

geen
gebaren-
taal

Stemming

Leestip 2: De wensen staan op volgorde in het diagram: startend midden bovenaan, met de klok mee: de eerste, tweede en derde uit het rijtje.

Scenario

basis-
onderwijs

gebaren-
taal

Stemming

C. Het is van belang dat Tim kan meedoen en het gevoel heeft dat hij erbij hoort. Het is belangrijk dat hij vriendjes heeft, waar hij goed mee kan communiceren. Het reguliere onderwijs is op dit moment niet aangepast op dove kinderen: leraren hebben het gevoel dat zij niet over de juiste expertise beschikken. Om de stap naar regulier onderwijs te maken, moet NGT erkend worden als officiële taal én gebruikt worden binnen het regulier onderwijs.

Wensen

1. Tweektalig onderwijs voor Tim en klasgenoten.

Omdat het 'gewoon' moet worden voor zowel Tim als voor zijn klasgenoten om samen les te krijgen.

2. Expertise behouden over DSH-kinderen. Alleen zo kunnen we goed onderwijs blijven bieden.

3. Regelgeving is faciliterend. Nu vormt dit regelmatig een belemmering en is er weinig flexibiliteit.

D. Ouders zouden moeten meegeven aan hun kinderen dat het oké is om doof te zijn. Ze moeten zich verdiepen in het belang van tweektaligheid én gebarentaal leren. Laagdrempelige GT-cursussen zijn hiervoor essentieel.

Deskundige ambulante begeleiding is nodig. Momenteel schiet deze soms te kort. Ambulant begeleiders hebben onvoldoende kennis van de dovencultuur en beperkte communicatieve vaardigheden als het gaat om gebarentaal. Het is belangrijk dat de ambulant begeleider tweektaligheid promoot.

Wensen

1. Siméa ontwikkelt alle arrangementen vanuit tweektalig aanbod (tolken is niet hetzelfde als tweektaligheid). Zo verdwijnen de harde scheidslijnen tussen de verschillende arrangementen.

2. Informatie en begeleiding C.I.-team en gezinsbegeleiding vanuit ongekleurde visie. Het gezin moet zijn eigen pad kunnen varen en hier niet te veel door de begeleiding worden beïnvloed.

3. Meer visie op en expertise van ambulante begeleiding op tweektaligheid.

Het is het fijnst als de ambulant begeleider zelf ook gebarentaal kent, of zelf ook doof is.

Scenario

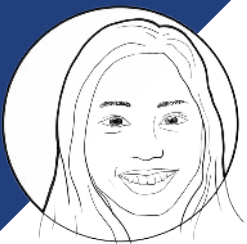
speciaal
onderwijs

geen
gebaren-
taal

Stemming

MEREL

Merel staat aan het begin van haar puberteit. Ze wil erbij horen en wil zelf kiezen waarbij dat is. Ze is op zoek naar erkenning en wil begrepen worden door haar omgeving. Op school heeft ze behoefte aan sociaal-emotionele verbinding met anderen. Het is belangrijk dat ze wordt begeleid naar het nemen van haar eigen verantwoordelijkheid en ontwikkeling van haar eigen identiteit.

Scenario

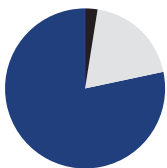

speciaal
voortgezet
onderwijs

gebaren-
taal

Stemming

A. Ouders zijn over het algemeen blij met de keuze om Merel tweetalig op te voeden. Veel van dit soort keuzes zijn op jonge leeftijd voor Merel gemaakt. Naarmate ze ouder wordt, is het belangrijk haar in dit proces te betrekken. Hoewel Merel zelf niet altijd het antwoord zal hebben, kan iedereen zoveel mogelijk op haar aanwijzingen de juiste informatie en tools zoeken.

Aan het begin van de puberteit is het belangrijk dat Merel goede rolmodellen heeft uit de DSH-gemeenschap. Zo kan ze zich een toekomstbeeld vormen en wordt ze intrinsiek gemotiveerd.

Wensen

1. Alle medewerkers hebben minimaal C2 niveau. Zo kan alle informatie die wordt overgebracht door het kind verwerkt worden.

2. Alle ouders zijn gebaarvaardig en hebben kennis van/bieden dovencultuur. Ouders accepteren de doofheid van hun kind.

3. Erkenning NGT en uitvoering VN verdrag. Gebarentaalscholen zijn ook toegankelijk voor horende leerlingen.

B. Het is belangrijk Merel voor te bereiden op participatie in de samenleving. Hierdoor groeit haar zelfvertrouwen in de horende wereld. Dit proces gaat met vallen en opstaan. Het is belangrijk dat een omgeving wordt geschapen, waar ze fouten mag maken.

Ze moet haar eigen verantwoordelijkheid leren nemen en naar zichzelf leren luisteren om zelf beslissingen te maken. Haar identiteit wordt gevormd door ervaringen met zowel dove als horende mensen.

Wensen

1. Ga van kennis naar begrip en acceptatie. Dan kun je van samenwerking naar plezier gaan.

2. Eenduidige wijze van het volgen van een leerling. Zo houd je oog op de sociaal emotionele verandering (en wat je niet ziet, omdat je de leerling kent).

3. Mogelijkheden om een sociaal actief leven te leiden (cultuur en sport). Zo ontwikkelt ze een eigen netwerk en sociaal leven. Ze werkt richting het zelfstandig functioneren in de samenleving.

Scenario

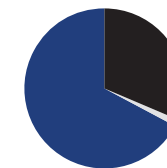

speciaal
voortgezet
onderwijs

geen
gebaren-
taal

Stemming

Scenario

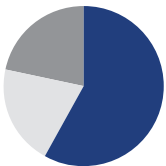

voortgezet
onderwijs

gebaren-
taal

Stemming

C. Merel moet zich kunnen identificeren met andere doven en aansluiting bij hen vinden. Het liefst in de thuisnabije omgeving.

De school moet goed onderwijs op maat bieden en op haar letten. De groepsgrootte van de klas is daarbij een belangrijk aspect. Er moet voldoende aandacht per leerling mogelijk zijn om Merel goed te kunnen ondersteunen.

Om zich sociaal te uiten, is het belangrijk dat ze vrij beschikking heeft over een tolk. Onmogelijke vakken moet ze kunnen overslaan. Hier zou ze NGT kunnen volgen als alternatief.

Wensen

1. De DSH-gemeenschap is een integraal onderdeel van de twinschool. Het creëert een veilige omgeving waarin sociale ontwikkeling en communicatieve vaardigheden gestimuleerd worden.

2. Er is een gezamenlijk initiatief en plan voor de leerling.

De ontwikkeling van Merel is afhankelijk van meerdere partijen. Deze moeten samenwerken voor het beste resultaat.

3. De randvoorwaarden zijn goed in kaart voor de school in school. Dit vergroot de kansen op een realistische uitvoering.

D. Merel zit in een vormende fase in haar ontwikkeling. Door om haar heen dove rolmodellen en bondgenoten te hebben, kan ze zich hieraan meten en een beeld vormen van haar toekomst. Zo kan ze zien wat ze kan bereiken.

De ambulant begeleider kan de kennis bij leerkrachten vergroten met informatie en kennis. Het is het best als de ambulant begeleider de doventaal machtig is en het liefst zelf doof is voor optimaal begrip.

Tot slot is het belangrijk dat ze een klik heeft met haar leraar/mentor. Hoewel deze docent waarschijnlijk weinig ervaring heeft met de situatie zal hij/zij hierin moeten investeren.

Wensen

1. Een goede samenwerking tussen school/mentor, ouders en ambulant begeleider. Zo zijn de lijntjes kort en kan Merel zichzelf het best ontwikkelen.

2. Een rijke en open sociale omgeving. Deze dient als spiegel en als informatiebron.

3. Daar waar nodig aanpassingen in het vakkenpakket. Zodat ze zichzelf kan ontwikkelen op de gebieden die voor haar relevant zijn.

Scenario

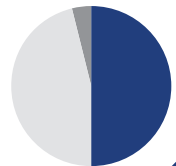

voortgezet
onderwijs

geen
gebaren-
taal

Stemming

MAX

Max is een oudere versie van Tim en Merel. Hij staat op een kruispunt nu het einde van zijn middelbare schoolperiode nadert. Gaat hij werkervaring opdoen of een vervolgopleiding volgen? Hij moet keuzes maken die zijn carrière beïnvloeden. Als jongere is hij nog volop in ontwikkeling. Hij heeft misschien een bijbaan, verkent het uitgaansleven en/of heeft een relatie. Zijn identiteit en positie in de (doven)maatschappij is nog volop in ontwikkeling.

Scenario werk

A. Dove rolmodellen kunnen Max helpen in zijn ontwikkeling. Zowel professionals binnen en mensen buiten school als in zijn sociale omgeving.

Dovenidentiteit zou eigenlijk een onderdeel moeten zijn van maatschappijleer. Door een volwaardig kennisaanbod kan hij later participeren als werknemer in een bedrijf én in de maatschappij.

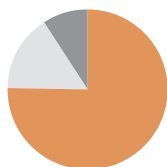
Wensen

1. Voldoende rolmodellen in het leven van Max voor de identiteitsontwikkeling. Hij leert gelijkwaardig participeren en ontdekt wat hem gelukkig maakt.

2. Max en zijn/haar omgeving is altijd optimaal geïnformeerd. Zo kan Max zelfstandig keuzes maken en hiernaar handelen.

3. NGT is erkend als taal. Max heeft recht op een volwaardig taalaanbod, zodat hij optimaal kan participeren.

Stemming

B. Max wordt binnenkort volwassen en moet daarom de kans krijgen om zelf keuzes te maken. Hiervoor heeft hij inzicht in zijn eigen mogelijkheden nodig.

Eigen regie vergroot zelfredzaamheid. Indien nodig, is het goed te weten welke ondersteuning er beschikbaar is. Zoals iedere jongere, kan het lastig zijn om op jonge leeftijd grote keuzes te maken.

Wensen

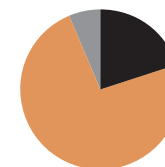
1. Naleven van het VN-verdrag. Onderwijs- en kansen voor werk zijn dan gelijkwaardig.

2. Vanaf jonge leeftijd staat zelfregie centraal. Zo leert hij eigen keuzes maken om zijn leven in te richten en werkt hij aan zijn eigen identiteit.

3. Tools hebben om hulp in te roepen. Max moet kennis en toegang hebben tot de informatie en ondersteuning waar hij gebruik van kan maken.

Scenario werk

Stemming

Scenario vervolg- onderwijs

C. In zijn keuzes dient Max zijn hart te volgen, wat vindt hij echt leuk? Ieder kind is uniek, met dromen en wensen. Een auditieve beperking komt later pas aan de orde.

Zijn ouders kunnen hem hierin stimuleren. Door zijn succes(jes) te erkennen, ontdekt hij dat veel mogelijk is. Een veilige omgeving met dove vrienden geeft hem een basis om op terug te vallen én om hem te helpen zijn eigen identiteit en drijfveren te ontdekken.

Wensen

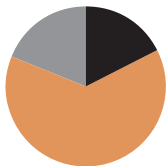
1. Activeren van intrinsieke motivatie van de leerling.

Zijn drijfveer zorgt voor maximale ontwikkeling en welbevinden.

2. Ontwikkelen van zelfvertrouwen vanuit zelfkennis en de DSH-identiteit. Zo kan hij zich onafhankelijk maximaal presteren.

3. Maatwerk bieden door middel van deskundige professionals. Elke situatie vraagt een andere aanpak.

Stemming

D. In vervolgonderwijs wordt geen rekening gehouden met een beperking, tenzij je hier om vraagt. Jongeren hebben geen weet van de mogelijkheden en rechten in het onderwijs.

Een studie- en loopbaan begeleider kan hierop wijzen. Ook een snuffelstage of rolmodellen kunnen Max helpen denken in mogelijkheden in plaats van beperkingen. Tot slot zijn groepen met gelijkgestemden voor hem een belangrijke ondersteuning.

Wensen

1. Mogelijkheden voor het oefenen van sociale en emotionele vaardigheden. Denk aan verenigingen of bijeenkomsten met bondgenoten.

2. Ontvangen van carrière- en loopbaanbegeleiding. Het liefst in een doorgaande lijn na zijn studie.

3. Landelijk platform voor DSH MBO/HBO studenten. Zo kan hij in contact komen met andere studenten in een vergelijkbare situatie en een nieuw netwerk met bondgenoten (en rolmodellen) vormen.

Scenario

vervolg- onderwijs

Stemming

PROGRAMMA VAN WENSEN

Uit de brainstormsessies zijn in totaal 36 wensen gekomen. Uit de stemronde met Mentimeter zijn er 12 gekozen als meest belangrijk. Na de brainstorm hebben we de wensen verzameld en de toegekende prioriteiten in acht genomen. Hieruit zijn twaalf wensen gekomen die samen het programma van wensen vormen. Deze twaalf wensen zijn een samenvatting van de opgehaalde input en bevatten de letterlijke wensen van de deelnemers.

01.

Voldoende ontwikkelingsmogelijkheden

De omgeving biedt het kind voldoende mogelijkheden om zich te ontwikkelen. Het opbouwen van een sociaal leven met zowel dove als horende kinderen zorgt voor een optimale ontwikkeling van de sociale- en emotionele vaardigheden.

02.

Beschikbaar inclusief tweetalig onderwijs

Veel ouders wensen een setting waarin kinderen vanaf jonge leeftijd samen leren en samen spelen met dove en horende leeftijdsgenoten. Het is het fijnst als dit dicht bij huis kan.

03.

Aansluiting bij de DSH-gemeenschap

De ontwikkeling van de DSH-identiteit wordt ondersteund door aansluiting met dove kinderen. Zo ontwikkelt een kind zelfkennis en zelfvertrouwen. Deze gemeenschap moet integraal onderdeel zijn van het onderwijs. Ook in het MBO/HBO is vraag naar een landelijk platform.

04.

Goede gezinsbegeleiding

De begeleiding van een gezin en een kind moet gaan vanuit een ongekleurde visie. De wensen van het kind en het gezin staan centraal en moeten worden gevolgd. Daarnaast is ondersteuning van ouders in het leren van gebarentaal belangrijk.

05.

Expertise bij professionals

Expertise over DSH-kinderen in het onderwijs moet vergroot worden (en in ieder geval behouden) om maatwerk per kind te bieden. Leerkrachten zouden gebarentaal moeten gebruiken in plaats van een tolk voor de klas.

06.

Samenwerking betrokken partijen

Goede samenwerking tussen ouders, ambulant begeleiders, leerkrachten en andere betrokken is essentieel voor de ontwikkeling van een kind. Zo kan flexibel worden opgetreden naar de behoeften van het kind.

07.

Naleving VN verdrag

In 2006 is een verdrag opgesteld dat de rechten van doven en slechthorenden onderstreept. Dit verdrag dient nageleefd te worden in Nederland om kwaliteit van onderwijs te verbeteren en NGT officieel als taal te erkennen.

08.

Volgen van de leerling

Door leerlingen op een eenduidige manier te volgen is het mogelijk om sociaal emotionele voortgang goed te monitoren. Samen met het kind en de betrokken partijen kan een plan worden opgesteld voor de lange termijn.

09.

Identiteitsontwikkeling

Door de zoektocht naar de eigen identiteit te ondersteunen, kan de intrinsieke motivatie van een kind worden gevonden. Door rolmodellen en bondgenoten om zich heen te hebben, wordt dit proces versneld.

10.

Om hulp kunnen vragen

Het is soms onduidelijk waarvoor en bij wie je hulp kunt vragen. Met goede informatieverstrekking kunnen problemen eerder gesignaleerd en opgelost worden. Dit geldt bij jonge leeftijd maar ook bij loopbaanbegeleiding en carrièreplanning.

11.

Voorlichting omgeving

De omgeving van het kind dient goed te worden geïnformeerd over hoe je kunt samenwerken met een doof kind. Duidelijkheid biedt een rijke en open situatie voor het kind.

12.

Regelgeving is faciliterend

De regels dienen het onderwijs te verbeteren. Er moet worden gekeken waar dit wringt. In sommige gevallen moeten ze worden heroverwogen. Zo is het aanpassen van het vakkenpakket voor dove kinderen een belangrijk aandachtspunt.